

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. XVIII. Comen. legatorum. De eadem materia, an scilicet disposita ad pias causas in minus solemnibus testamentis, suffragentur circa prophanum excessivum emolumentum, quod pio operi ad favorem ...

non decrefcendi, cedere deberet commo-
 do ipfius Oratorii, cum hæreditas univerfalif
 trahat ad fetotum id, quod ex legatis, aliifque particularibus di-
 fpoñtionibus non fortitur effectum, ne detur mo-
 riens pro parte teftatus & pro parte inteftatus, ideo-
 que cum commodum totum redundaret in caufam
 piam, replicatio nullius momenti remanebat.

Ceterum (cum fenfu etiam veritatis) dicebam,
 ut reliqua, ut fuprà difpofita ad favorem Joannis &
 aliorum quoque fubfifterent, quoniam ut adverti-
 tur *Sub rit. de Alienat. & Contract. difcurf. 1.* & in a-
 lliis, ibi allegatis; Aliud eft, bona acquiri Ecclefie,
 adedut fiant ecclefiaftica, & cadentia *Sub Extra-
 vag. Ambitiofa*, five cum regulis beneficialibus, ju-
 ribufque fpiritualibus regulanda; Aliud verò, ut o-
 pus dicatur pium, atque difpofitio ad pias caufas;
 Stant enim benè fimul, ut bona non fint ecclefiafti-
 cas neque beneficium ecclefiafticum, & tamen quod
 opus fit pium, ut ita diftinguendo habetur *dicto
 difc. 1. de Alienat.* Atque, ut habetur *difc. fequen.*
 non attenditur, an temporale emolumentum ex-
 cedat id, quod præfari folet ratione celebrationis
 mille, vel alterius operis fpiritualis, quoniam ejus
 inæftimabilis eft valor, adeo ut quidquid detur, nun-
 quam dici valeat excedens, quoniam fpectanda eft
 caufa, ob quam difpofitio ordinatur, non autem
 effectus inde resultans, ut ad litteram probat *text.
 in cap. requifitii de teftam. ibi, quia hoc ille, qui do-
 nat pro redemptione anime fue, non pro commo-
 do Sacerdotis probatur offerre*; Et benè comprobatur ex
 deductis *dec. 150. part. 12. recent. num. 27.* edita in
 cafu, de quo infra *difc. 28.* fuper confimili mixtura
 accessoria jurifpatronatus favore gnatorum

Quod tamen, (reflectendo ad veritatem) proce-
 dere dicebam, nifi fufpicio probabilis urgeret, quod
 pietas effet color quæritus ad fraudandam legem, &
 colorandam falfitatem, quia nempe volens aliena
 bona captare, cum duobus teftibus malè inductis,
 vel cum alia minus folemni probatione, in qua longè
 difficilior effet machinatio, aliquid leve opus mif-
 farum, vel alterius pii operis ftudiofè fibi adjiceret,
 ut ita detracto eo modico fumptu, qui ad illud pium
 opus explendum neceffarius eft, reliquum ad pro-
 prium prophanum commodum fibi appropriet;
 Ideoque id intelligendum eft fano modo, ac juxtà
 fingulorum cafuum particulares circumftantias.

In hac verò facti fpecie, ifta fufpicio cadere non
 videbatur; Tùm quia incertæ erant perfonæ, ad
 quorum commodum dictæ cappellanie cedere de-
 buerint; Tùm etiam quia actus erat folemniffimus,
 coram Notario, ac Judice, & feptem teftibus; De-
 fectus autem proveniebat ex juris civilis fubtilitate,
 circa aliquorum teftium impubertatem, quæ in fpe-
 ctis regulis generalibus probationis indifferentis,
 non præbet in teftibus defectum omnimodum,
 quoties funt proximi pubertati, juxtà diftinctio-
 nem, de qua apud *Farin. de teftibus quæft. 58.* cum
 aliis infra in *Romana teftamenti de Monaldensibus
 difc. 26.*

Præterea in ea quæftione, an mixtura caufæ piæ
 fubftineat etiã difpofita ad caufas prophanas, quid-
 quid variant DD. ex congeftis per *Riccium in add.
 ad Tiracquell. de privil. pia caufa cap. 80. & Rubenum
 de teftam. ad pias caufas cap. 54. & fequen.* præfertim
cap. 59. Ea videtur vera diftinctio, quod aut agitur
 de prophano, feu temporali emolumento, quod
 accessoriè & confeçutivè pio operi admixtum fi fit,
 ut erat in præfenti cafu, & in altero, de quo *difcurf.
 feq.* & tunc verior fit affirmativa, nifi vehemens ur-
 gear fufpicio, quod opus pium fit affectatè politum
 tanquam color quæfitus, ut fuprà.

Aut agitur de difpofitionibus omninò feparatis,
 ac inter fe non connexis, quarum aliqua fint ad
 caufas pias, aliæ verò ad prophanas, & tunc; Aut
 pia difpofitio eft jure legati peculiaris, quod etiam
 ab inteftato fubftineri poteft, adeo ut inefficacia a-
 liarum difpofitionum prophanarum cedat commo-
 do venientium ab inteftato, & tali cafu mixtura non
 fuffragetur; Aut eft jure inftitutionis univerfalif,
 unde prædictæ invaliditatis emolumentum effet i-
 pfius caufæ piæ, & fecus, idque ratione æquitatis &
 juftitiæ naturalif, quoniam ficuti Ecclefia & pia cau-
 fa, fpretis juris pofitivi folemnitatibus, ad fui favo-
 rem vult, ut attendatur æquitas feu veritas natura-
 lif, ita juftum, ac æquum, & rationale eft, ut id
 cum aliis fervet, neque præter difponentis volunta-
 tem bona retineat, ex iis quæ habentur id *fuprà difc.
 12. & difc. præced.* & alibi, Et hic erat cafus, dum pia
 caufa erat fcripta hæres univerfalif.

Dicebam verò hæc ad fuperabundantiam, &
 quatenus etiam fubfifteret, ut hæc voluntas in pro-
 phanis difpofitionibus effet ex jure pofitivo imper-
 fecta; Verùm id ceffabat dupliciter; Primò quia in
 actu intervenerant novem perfonæ, fcilicet, Nota-
 rius, Judex ad contractus, & feptem teftes, unde
 quando etiam demendi effent quatuor teftes impu-
 beres, adhuc fuperarent quinq; fufficientes ad lega-
 ta, vel fimplicem ultimam voluntatem, cujus jure
 actus ob claufulas falutares fubftineri poterat etiam
 infpecto rigore juris civilif.

Et fecundò, quia dicti quinque habiles, immò &
 quatuor, abundabant ad fubftinendum teftamen-
 tum etiam ad caufas prophanas, juxtà difpofitio-
 nem *text. in cap. cum effes de teftam.* præfertim quia
 dicti teftes idonei, fuppleti erant à dictis aliis qua-
 tuor, qui faltem alios benè adminiculabantur, ex iis,
 quæ habentur *infra in Tudertina difc. 25.* & in aliis;
 Quia verò caufæ neceffitas non exigebat, hinc pro-
 inde, juxta laudabilem Curie ftylum, affumpta non
 fuit quæftio, an in Regno Neapolitano in prophanis
 admittenda fit hæc teftandi forma, necnè & de quo
 agunt *Magalen. de num. teftium part. 2. cap. 8. nu.
 20. cum feqq. Rubens de teftam. cap. 33. num. 69.* a-
 pud quos concordantes.

COMEN. LEGATORVM

PRO

JO. BAPTISTA ET ALIIS

CUM

FRANCISCO DE TURRICELLIS.

*Cafus decifus per Rotam pro Jo. Baptista & Conforti-
 bus.*

De eadem materia, an fcilicet difpo-
 fita ad pias caufas in minus folemnif
 teftamento, fuffragentur circa pro-
 phanum exceffivum emolumen-
 tum, quod pio operi ad favorem
 conjunctorum assignatum eft; Et
 an folemnitates præfcriptæ in tefta-

D 4 mento

mento cæci, requirantur in dispositionibus ad pias causas.

SUMMARIUM.

- 1 **F** Acti series.
- 2 **R**esolutio causa.
- 3 **D**e solemnitatibus in testamento cæcorum, quæ requirantur pro forma præcisâ, vel sufficiat æquipollens.
- 4 **Q**uod dicta solemnitates non procedant in dispositionibus ad pias causas, & quid inter liberos.
- 5 **C**appellania erecta sine auctoritate Ordinarii sunt laicales.
- 6 **A**n legatum factum cum assertione pietatis consanguineo sit pium.
- 7 **D**eclaratur conclusio, de quantum. 5.
- 8 **E**molumentum quod præstatur pro sacrificio missæ, vel alio opere spirituali est accessorium, & dicitur etiam pium.
- 9 **N**on potest una, & eadem dispositio esse eodem tempore valida, & invalida, & quando secus.

DISC. XVIII.

C Atharina Turicella, luminibus orbata, in testamento condito non servata forma, quæ in testamentis cæcorum præscripta est per text. in l. hac consultiſſima Cod. qui testam. fac. poss. inter cætera reliquit scuta 10500. pro cappellania obtinenda per consanguineos pro tempore, cum onere sex missarum quolibet mense, deputato per ipsam testatricem Jo. Baptistam primo cappellano; Cumque Franciscus filius, & hæres, ob testamenti nullitatem à dictæ formæ defectu resultantem, legata solvere recusaret; Hinc introducta causa coram A. C. prodiit sententia absolutoria à legatis prophanis, condemnatoria verò dicti legati pro cappellania, tanquam pii; Devolutaque per appellationem causa in Rota coram Alberгато sub diebus 11. Decembris 1651. & 26. Februarii 1652. pro dicti legati solutione, approbando iudicatum, prodiere resolutiones quibus hæres acquievit.

In disputationibus igitur habitis, coram A. C. coram quo scripsi pro omnibus legatariis, actum fuit de validitate, vel invaliditate omnium legatorum, atque decisio pendebat à puncto, an solemnitates præscriptæ in dicta l. consultiſſima percuterent formam præcisam, quæ adimpleri non posset per æquipollens, vel potius istud sufficeret; Ista enim secunda parte posita resultat, ut confitio de actus sinceritate, unde cesset ea suspicio, ob quam solemnitates inductæ sunt, disposita etiam ad causas prophanas valeant, ex iis, quæ cæteris relatis habentur apud Hond. cons. 58. numer. 18. lib. 2. Menoch. l. 4. præf. 6. num. 2. Michalor. de Cæco, muto & surd. cap. 6. num. 28. Burgos de Pax. ad l. 3. Tauri n. 1293. ubi ex num. 1293. plenè agit de hac materia testamenti cæcorum, de qua agitur etiam infra disc. 23.

Quatenus autem pertinet ad punctum disputatum in Rota, super dicto legato factò in causam cappellaniæ, restricta fuit disputatio ad ejus qualitatem, an scilicet illud dicendum esset pium, vel prophanum; Posito enim, quod esset pium, idem scribentes pro hærede, admittebant dispositionis validitatem ad terminos text. in cap. relatum de testam. quoniam ex eadem ratione in præcedentibus pluries insinuata, ut pia causa juris civilis solemnitati-

bus non subiaceat, sed solum attendatur imperfectio voluntatis, valida est dispositio etiam cæci, ut in his terminis specialibus, cæteris relatis Trinqu. & add. de privil. pia causa cap. 10. Vasquez illustr. contr. cap. 103. num. 15. Magdalen. de numer. test. part. 2. cap. 4. num. 54. & seq. Mant. de Conject. lib. 6. tit. 3. num. 21. Eugen. cons. 63. lib. 2. add. ad Comitul. decis. 155. in fine; Et quid inter liberos Giovagnon. cons. 5. cum seq. lib. 2. Seraphin. decis. 966. cum aliis per add. ad Comitul. ubi supra.

Instituere tamen in eo, quod cum hujusmodi cappellania erecta non esset cum auctoritate Ordinarii, dici non poterat beneficium ecclesiasticum, sed res merè temporalis, ad eò ut etiam laici & infantes, alique ecclesiasticorum beneficiorum incapaces eam obtinere possent juxta decisiones 125. & 151. Penia, Buratt. decis. 1. num. 7. & seq. & habetur pluries in sua materia sub tit. de Benefic.

Quodque ubi etiam pro emolumento proportionato celebrationi missarum dici posset dispositio ad pias causas, non tamen dicenda esset talis, quoad excessum cedere debeantem ad commodum consanguineorum, cum quibus potius ex causa prophana sanguinis, dispositum censetur juxta deducta apud Franch. decis. 565. Cavalor. decis. 212. & 377. cum aliis per Rotam in Romana hereditatis 1. Aprilis 1658. & 16. Junii 1659. coram Alberгато, quæ prodierunt in casu, de quo infra disc. 50. ubi principaliter agitur de validitate testamenti minoris ad favorem curatoris, incidenter verò de hoc puncto, an id quod dicitur relinqui carnaliter, vel spiritualiter conjuncto sub expressione charitatis, vel pro amore Dei, dicatur legatum pium, necne, & habetur etiam disc. seq.

His tamen non obstantibus; Scribens pro legatariis (etiam in sensu veritatis), contrarium credebam probabilius, ideòque resolutiones, justæ ac probabiles viæ fuerunt; Quatenus enim pertinet ad primum fundamentum, ut ob cessantem formalem erectionem, cum auctoritate Ordinarii, ista cappellania dicenda esset merè prophana; Id continet æquivocum clarum, quoniam aliud est agere, an beneficium sit verè ecclesiasticum ad effectum, ut cadat sub regulis beneficalibus, ad quem effectum discretivè hujusmodi cappellaniæ dicuntur laicales, ut in dicta sua materia sub tit. de beneficiis; Aliud verò, an dispositio sit pia, vel prophana; Quoniam ut advertitur disc. præced. ac etiam sub tit. de Alien. & Contrah. disc. 1. Stant bene simul, opus esse pium, & tamen non esse ecclesiasticum ad alios effectus, ideòque non est bona consequentia, non est ecclesiasticum, ergo non est pium, sed prophanum.

Quòd verò ad alterum motivum; Dicebam idem, de quo disc. præced. quod scilicet sacrificium missæ est inestimabile, atque quodcumque magnum temporale emolumentum, quod sacerdoti celebranti detur, semper est modicum, & consequitivum, ideòque ad regulandam dispositionem, attendendum est ipsum pium opus in ea principaliter demandatum, non autem temporale emolumentum accessorium, & consequitivum; Ac etiam quia implicat, ut una & eadem individua dispositio, diverso jure censi valeat, eodemque tempore sit valida, & invalida contra principium, super quo plura colligit Barbos. axiom. 135. num. 7. Nisi, (ut disc. præced. advertitur) facti circumstantiæ diversimodè suadeant, quia nempe privatus, cum fraudis suspicione captare velit pingue emolumentum ex ultima voluntate imperfecta, minusque solemnè, adiciendo pro colore aliquod modicum pium opus celebrationis missarum, vel simile, quod cum modico in-

commo-

commodo per alium expleri potest, tunc enim incumbet solum hæredi faciendi celebrare missas, vel aliud opus à moriente volitum adimplendi; Hæc autem suspicio in præsentia omnino cessabat ex facti qualitate.

ROMANA LEGATORVM

PRO

CLERIA TORSELLINA

CUM

SOCIETATE SANCTISSIMÆ TRINITATIS
PEREGRINORVM.

Causa disputata coram Prælato deputato per Protectorem & resoluta pro Cleria.

An legatum relictum consanguineo, cum assertione, quod fieret ex charitate, dicatur pium, aded ut debeatur ex minus solemnibus dispositionibus; Et quid ubi Ecclesia, vel pia causa est hæres universalis, an teneatur ad legata prophana relictæ in testamento minus solemnibus; Et in incidenter, an secundum legatum censetur cumulativum, vel adeptivum cum primo.

- 1 *Acti series.*
- 2 *An secundum legatum censetur cumulativum, vel adeptivum remissive.*
- 3 *Legatum factum consanguineo est prophanum, etiamsi dicatur fieri ex pietate.*
- 4 *Verbum charitas quid significet.*
- 5 *Dedistinctione duplicis cause pie.*
- 6 *De interpretatione dicti verbi, de quoniam.*
- 7 *De tractantibus questionem, de qua n. 3.*
- 8 *Et quando proprie dicatur dispositio prophana, vel pia.*
- 9 *Elemosyna est danda potius conjunctis, quam extraneis, & quod secus facientes male agunt.*
- 10 *De circumstantiis ob quas in legatario intret ratio pietatis.*
- 11 *Quod ista sit questio facti ex istius qualitate decidenda.*
- 12 *An, & quando testamentum ad pias causas suffragetur etiam quo ad prophanas dispositiones.*
- 13 *Attenditur bona fides, ac sinceritas actus.*
- 14 *De circumstantiis attendendis pro bona, vel mala fide regulanda.*

DISC. XIX.

Amillus Pignanellus, (qui juxta frequentem humanam stultitiam, à Salomone exagitatam, cum magna parsimonia, propria animæ nil concedendo, magnum assem comparaverat), testamentum, & primos

codicillos fecit, quos Confessario tradidit exhibendos post ejus mortem, istaque sequuta, alii posteriores codicilli à se scripti, & subscripti, ac sigillis muniti, in proprio scrinio reperti sunt; Quibus omnibus publicatis, compertum est, quod heredem instituebat in testamento Societatem sanctissimæ Trinitatis peregrinorum, & convalescentium, in primis autem codicillis, inter alia legata relinquebat Cleriæ consobrinæ ex charitate scuta bis mille, in postremis verò relinquebat eidem ex eadem causa charitatis, scuta mille, ea conditione adjuncta, ut hoc legatum relictum censeretur pro omni, & toto eo, quod ab ejus hereditate prætereunda posset; Hinc proinde orta est controversia inter heredem, & legatariam coram Judice per dictæ societatis Protectorem deputato, qui ad legatarie favorem pro utriusque legati assequutione pronuntiavit, idemque puto, quod gestum sit per judicem appellationis, unde propterea Societas acquievit.

In disputationibus autem, coram uno, vel altero Judice habitis, (in quibus pro legataria scribebam), duo erant controversiæ puncti; Primò scilicet super dictorum legatorum debito in genere, cum Societas hæres utrumque negaret, ex eo quod codicilli in quibus continebantur, essent informes, ac non haberent solemnitates, quæ in prophanis dispositionibus necessaria sunt; Et secundo, posito quod dicti codicilli essent validi, & obligatorii, an deberetur utrumque legatum, vel potius secundum scutorum mille tantum, & sic an istud esset adeptivum, vel cumulativum primi.

De hoc secundo habetur actum in sua particulari materia *sub tit. de Legatis*, ubi pluries agitur, an, & quando secundum legatum ad favorem ejusdem personæ, sit cumulativum, vel adeptivum.

Quatenus verò pertinet ad primum, ille in duas inspectiones subdistinguebatur; Primò scilicet, an ista legata dicenda essent pia, aded ut in eis, non obtaret defectus solemnitatum, sed intraret dispositio *texti in cap. relatum de testamentis*; Et secundo, an posito quod jure prophanæ dispositionis regulanda essent, adhuc tamen illa solvi deberent per heredem, quæ est causa pia, cum qua solemnitates juris positivi non attenduntur, unde propterea dispositio *dicti texti in cap. relatum*, tam activè, quam passivè, locum habere deberet.

Quoad primum; Scribentes pro hærede deducebant eandem conclusionem in sinuatam *disc. præced.* cum ibi allegatis, ad probandum quod ubi agitur de dispositione facta ad favorem sanguine conjuncti, illa potius referenda sit ad causam naturalem conjunctionis sanguinis, quam ad aliam pietatis, ideoque non pia, sed prophana dispositio censenda sit, quamvis amore Dei, seu pro salute animæ, fieri dicatur.

Clarius verò in hac facti specie, in qua, dicta pietatis, vel religionis causa non exprimitur erga Deum, vel animam propriam, sed adhibetur solum terminus, seu vocabulum *charitatis*, quod est æquivo-cum, & aptum convenire etiam causæ naturali, cum verbum *charitas* congruere etiam valeat dilectioni humanæ, quæ erga conjunctos, vel amicos, ac benevolos habeatur; Ideoque duplex piæ causæ species in jure consideratur; Una quæ respicit amorem Dei, ac salutem animæ; Et altera, quæ dicitur pia legaliter, non autem spiritualiter ad certos effectus, non autem ad istum, ut exemplificari solet in legato libertatis, ex deductis *decis. 74. num. 10. & seq. & num. 21. cum seq. par. 2. divers. ubi concordan.*

Quod bene comprobari dicebant ex eo, quod in aliquibus legatis factis amicis, & famulis non indigenti-

De LUCA
de
testamentis
et act.
CVI
9